

פורים

כל התורה על 'אוזן אחת'

פורים עוד לא בפתח - ובאוויר כבר נישא הריח, הריח הנפלא של "אוזן המן". לוקחים בצק, עושים בו שלוש פינות, ממלאים בתוכו ריבה מתוקה, בוזקים אבקת סוכר מלמעלה.

לכל משלוח מנות - דוחפים כמה מהאוזניים הללו. גם את השולחן אנו מפארים בכמה מאוזניו של המן. אכן, "האוזניים" הללו תופסות מקום נכבד ביום הפורים.

זה נשמע נפלא, זה מריח טוב, אבל! אנחנו יודעים שאין מנהג "סתם". לכל מנהג ישראל - יש שורש וסיבה תורנית. וכיוון שכך, יש לנו "שש קושיות" על אוזניו של המן:

1) מדוע לאוזן המן יש "שלוש פינות" (חשבתם על זה פעם.?)

2) באוזני המן אנו ממלאים דברים "מתוקים". אך מי שלא מעודכן, המן מירר את חיי אבותינו, ומהראוי היה שבאוזניו נמלא פלפל חריף או משהוא דומה - ולא ריבה! ומה ההיגיון לעשות את אוזנו טעימה ומתוקה?

3) רוצים להזכר בהמן? אין בעיה! אך מדוע עושים "אוזני" המן? למה לא מסתפקים "באוזן אחת"?

4) בגמרא (גיטין נז:) מובא, שמבני בניו של המן לימדו תורה בבני ברק. והשאלה נשאלת: כיצד יתכן שמבית כמו של "המן הרשע" - יצמחו צאצאים שיקבלו פטור מהצבא בגין "תורתו אומנותו"? במילים אחרות: כיצד יתכן שמעץ "קוץ" כמו המן - צמחו "וורדים ריחניות"? הרי פרי זה מנוגד לתכונות העץ! מה סוד העניין?

5) למה נבחרה אוזנו של המן לעוגיית הפורים, מדוע לא נבחר אביזר אחר מגופו של המן, רכיב יותר אסתטי והיגייני?

6) לפני פורים אנו קוראים "פרשת זכור", המסתיימת במילים: "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים - לא תשכח!" והנה, בהגיע יום הפורים, לא רק שאנו לא מוחים את המן, אנחנו עוד עושים לו אנדרטה (בדמות אוזן)! ומה שהכי מצחיק - זה שיש לזה "הכשר". היתכן?! האומנם?! הרי האנדרטה הזו מתנגשת עם הציווי "תמחה את זכר עמלק"!

עד כאן היינו "בעולם הקושיות". כעת בעזרת ה' - נמריא "לעולם התירוצים".

1) הפסוק אומר (שמות י"ז ט"ז): כִּי יָד עַל כַּסְיָה מִלְחָמָה לָהּ בְּעַמְלֵק מִדֶּרֶד. בפסוק נאמר כֶּס - ולא כסא, וכן נאמר יָה - ולא י-ה-ו-ה. דורש על זה המדרש (ילקוט שמעוני רמ"ז תרמ"ג) בזה הלשון: אין השם שלם ואין הכסא שלם - עד שיאבד זרעו של עמלק מהעולם.

מאז מלחמת עמלק, כסא הכבוד עומד על שלושה רגליים ולא על ארבעה.

זו הסיבה לכך שאנו עושים לאוזן המן שלוש פינות. אנו רומזים לו שאנחנו יודעים שבגלל "עמלק" כסא הכבוד עומד רק על שלושה רגליים - ואנו זוכרים לו את זה לדורות - ומצפים לנקמת ה' במהרה.

תירוץ נוסף: שמעתי - אך לא ראיתי, שבספרים מובא שבאמת כך הייתה נראית צורת אוזנו של המן.

פורים

פירמידה עם שלוש פינות.

תירוץ נוסף (על דרך הרמז): "המן" זה סמל הטומאה. "המן" מסמל את תרבות הרחוב, את ההתקוות, את המרידה בבורא עולם. כמובן שעם ישראל קדושים וטהורים - ומואסים בהמן ותרבותו. אלא שלפעמים יצר הרע מנסה לצוד את האדם. הוא מצייר לו את המן בצורה חיובית ומועילה, הוא מזכיר לו "את האוזן המתוקה והטעימה" שיש לנו בזכותו, את העולם המשוכלל שהמן פיתח לנו, ויש חשש שהאדם יתבלבל ויסחף לצד השני.

בכדי להנצל מכך, עושים לאוזן המן צורה של "שלוש פינות" - שזה סימן של "זהירות", של "היָרֵךְ והיבדלות". (כמו שמובא בחז"ל לגבי "מאפה חלב" שיש לעשותו בסימן משולש, בכדי שיזהרו בו ולא לא יבואו לאוכלו עם בשר).

אכן אוזן המן המשולשת היא "תמרור אזהרה". בן אדם בן אדם! אל תסתנוור ממתיקות העוגיה, מהמתיקות שבתרבות הרחוב. זכור שעל המן ותרבותו נצטוונו במצוות "מחה תמחה".

2) מצד שני אנו ממלאים באוזן הזו "ריבה מתוקה" - ולא "פלפל חריף". מדוע? מפני שלמרות רשעתו הכבירה ודמותו המאוסה של המן, סוף סוף הוא גרם לנו לקצת מתיקות, בזכותו קיבלנו בכל שנה ארבע מצוות מתוקות ונפלאות: א. משלוח מנות, ב. מתנות לאביונים, ג. מקרא מגילה, ד. סעודת פורים, ואנחנו היהודים זוכרים לו את זה לטובה, וממלאים באוזנו ריבה מתוקה - מידה כנגד מידה. כמו שהוא הכניס לנו קצת מתיקות בחיים, כך אנו ממתקים את אוזנו.

3) הבעיה של המן (חוץ מהשכל וכו'), הבעיה המרכזית שלו הייתה שהוא השתמש בשתי האוזניים! מה שנכנס באחת - יצא מהאוזן השניה! הרי עם ישראל עשה שלושה ימים צום בכי ומספד, שופרות, עצרות תשובה והתעוררות, ואת "הקול האדיר" הזה המן שמע! אלא שזה נכנס באוזן ימין - ויצא מאוזן שמאל - במקום שיעלה לשכל (כנראה שלא היה לו דבר כזה).

אך אם המן היה יודע להפריד בין אוזניו, אם הוא היה מנתב כל אוזן "לשכל" - ולא לאוזן השניה, כאשר הוא היה שומע את צעקות ותחנוני עם ישראל, הוא היה נמס מיד ומשתנה.

מתברר שהבעיה המרכזית של המן זה "שתי האוזניים"! לכן אנו עושים "אוזני" המן ולא מסתפקים באוזן "אחת".

תירוץ נוסף: "דין" בגימטריה זה 64. "אוזן" בגימטריה זה גם 64. לכן אנו עושים "אוזני" המן. דין + דין. כדי לפרסם ולהודיע, שמה שה' טיפל בהמן והעניש אותו, זה עוד לא סוף העניין. זה רק "דין" אחד, (כנגד "אוזן אחת"). אך עדיין מחכה להמן "דין" נוסף, (כנגד "האוזן השניה"), וזה יהיה לעתיד לבוא שה' ינקום את נקמתו ממנו ומכל זרעו וימחה אותם מהעולם.

4) מבואר בחז"ל, שהמן הבין שקומץ המנחה שלמדו הילדים, הפיל את העשרת אלפים כיכר כסף שקיבל מאחשוורוש. המן, כמה שהיה "המן", אבל הוא עשה את החשבון הזה - והאמין בו (כמבואר בחז"ל). הוא מלמל את זה בבית ופרסם זאת ברבים. הוא האמין בזה ולא התבייש להודות בכך.

שמעו בניו את המלים הללו שיצאו מפנימיות הלב, זה חילחל בהם ועשה רושם, עד שמבני בניו כבר הרהרו תשובה - ולמדו תורה בבני ברק.

פורים

מכאן אנו למדים: משפט שיוצא מפיו של אבא בזמן אמת, בעת של צער, אם הוא יוצא "מעומק הלב", אפילו אם לאבא קוראים "המן" - זה מחלחל בילד ועושה בו רושם, ובעתיד גם מצמיח פירות.

תירוץ נוסף: כמו שבדור המבול הקלקול היה נורא, עד כדי כך שמי שזרע אבוקדו היה גודל לו מהאדמה חצילים, אותו דבר המן! הוא קלקל כל כך, עד כדי כך שהוא זרע "רשעים" ובפועל גדלו "צדיקים".

5) כמו שעשיו הרשע זכה שראשו נקבר במערת המכפלה, בגלל שראשו היה "תורני", הוא ידע להחשיב את מצוות כיבוד אב ואם (כמובא בחז"ל), כך גם המן! למרות היותו רשע מרושע, בגלל שהוא גרם בעקיפין לילדים שלו "לשמוע" ולהיוודע לחשבון הנ"ל, הוא זכה שאוזנו תיבחר לעוגייה בפורים.

תירוץ נוסף: היכן סיים המן את חייו? על העץ. "עץ" בגימטריה 160. "אוזן המן" בגימטריה (עם הכולל) - זה גם 160. לכן נבחרה "אוזן המן" לאנדרטה המסותית - ולא פריט אחר מגופו. כי היא מרמזת על סופו ומזכירה לנו להודות לה' על שהפר את עצתו של אותו רשע, והובילו בצורה מופלאה מארמון המלוכה, מהמשנה למלך, עד "לעץ" - לחבל התליה!!!

6) לפי דיני התורה, יש מצב שאדם נמכר "לעבד עברי", ואכמ"ל (שמות כ"א ב'), אלא שעבד עברי יוצא בסוף שנה שישית - ואינו עבד עולם! אך אם העבד ממאן לצאת, טוב לו אצל אדונו, התורה מצווה לרצוה את אוזנו.

ומדוע דווקא את האוזן? מבאר רש"י על המקום: אוזן זו ששמעה בהר סיני את הציווי "כי לי בני ישראל עבדים"... והלכה וקנתה אדון לעצמה - תירצע! אם האוזן לא יודעת להפנים את מה ששומעת, מגיע לה עונש!

וכמובן, אף אחד לא מעלה על דעתו שטקס רציעת האוזן היא "אות כבוד ושבח לעבד". ברור לכולם שזה טקס משפיל - ואוי לו למי שהגיע למדגרה הזו. כעת מובן העניין. האנדרטה שעושים להמן, זה טקס השפלה! זו לא אות הזדהות, אלא סלידה והזדעזעות ממנו וממעשיו. אנו מרדדים אותה במערוך, עושים לה צורה מזוהה וליצינית, שורפים אותה בתנור, ובסוף - מכלים אותה בשיניים. זה בהחלט נקרא "מחיית עמלק" - לפי כל הפוסקים והפוסקים.

ממתק לסיום:

בהתחלה, המן עשה כל מה שעלה על רוחו. אפילו המלך לא הגביל אותו. הוא קיבל את "טבעת המלך" וחתם בה כל מה שרצה. אכן המן היה בבחינת "המלך".

מה היה חסר להמן? רק דבר אחד! הציק לו שיש "אחד" שלא מתכופף אליו. וראה זה פלא! כאשר המן ניסה לכופף את "האחד" הזה אליו, לא רק שהוא לא הצליח, אלא שהוא איבד גם את מה שהיה לו - ולא נשאר ממנו כלום.

בהתחלה הוא היה "המלך". עכשיו הוא נהיה "כלום"!!!

וכל זה מרומז בשמו של המן. "המן" בגימטריה 95. "המלך" בגימטריה זה גם 95. אכן כך היה בהתחלה.

אך כאשר "המלך" הזה רצה לכבוש עוד "אחד", את מרדכי, לא נשאר ממנו כלום. כי המן + ועוד 1, שווה 96. וגם "כלום" בגימטריה זה 96.

פורים